

5. K. odgrywał niezmiernie doniosłą rolę w dziejach świata; szczególnie wielkie było jego znaczenie dla krajów i narodów, które przejęły chrześcijaństwo z Bizancjum, m. in. dla Słowian bałk. i rus. Dla tych pozostawał do końca Carogrodem, ideałem wzniosłej wspinałości, co znajdowało odbicie także w sztuce, zarówno świeckiej, jak i sakralnej. K. ukształtował bowiem w ciągu wieków w granicach sztuki biz. swoje własne rysy i cechy sztuki stołecznej, które promieniowały także poza granice państwa. Wszystko, co w stolicy w sposób swoisty łączyło się z religią i kultem, w tym także kultem cesarza, stawało się wzorem: pałac ces., świątynie, cudowne obrazy, jak i motywy zdobnicze. Oddziaływanie K. na sztukę Słowian bałk. było bardzo silne, aczkolwiek nie wyłączne; pod niejednym względem silniej działał w tym zakresie Sołun i Grecja. Podnietom knstpol. należy chyba przypisać większość zjawisk art. w pierwszym państwie bułg. (ob. Bułgaria — sztuka), tj. wszyst-

ko, co nie było wyraźnie poantyczne, starochrześc. lub protobułg. w architekturze (np. cerkiew Czerwona w Peruszticy, cerkiew Św. Sofii w Sofii itp.) i rzeźbie archit.; z K. wiąże się sztuka cerkwi Św. Sofii w Ochrydzie i jej fresków, jak również malowidła cerkwi w Nerezi (ob.) i w Kurbinowie w Macedonii. W dużej mierze łączy się ze wzorami K. architektura w drugim państwie bułg. ze stolicą w Tyrnowie; to samo dotyczy malarstwa ściennego, np. w Bojanie (ob.), oraz w ogóle malarstwa szkoły tyrnowskiej, m.in. także malarstwa książkowego. W Serbii oddziaływanie K. wzmocniło się szczególnie w okresie ekspansji w dolinę Wardaru (choć w Macedonii należy się wszędzie liczyć także z oddziaływaniem Sołunia), a zwłaszcza za panowania króla Milutina (1281—1320), kiedy z K. przejmowano zarówno wzory stylu życia (zwłaszcza dworskiego — królowa Symonida była przecież księżniczką biz. — oraz w sferach feud.), jak i w niemałej mierze w architekturze sakralnej (np. sobór kl. Chilandar — ob. — na Górze Athos, fundacja Milutina), a także w malarstwie ściennym (m.in. malowidła kierunku sztuki okresu Paleologów w cerkwi Królewskiej w Studenicy, w Starym Nagiczinie i in.).

Znaczne było również oddziaływanie sztuki samego K., zwłaszcza na wcześniejsze fazy sztuki rus., szczególnie kijowskiej. Pewną wskazówkę co do pierwszych impulsów w tym kierunku daje Konstantyn Porfirogeneta w połowie X w. w opisie przyjęcia księżniczki Olgi przy dworze ces. na tle wspaniałej architektury pałacowej. Również rozbudowa Kijowa przez ks. Włodzimierza I i w jeszcze większym stopniu przez Jarosława Mądrego pomyślana była na wzór K. z jego świątyniami, a nawet z jego „Złotą Bramą”, nie mówiąc już o knstpol. szczegółach zarówno architektury poszczególnych cerkwi, jak i ich ozdoby malarskiej i mozaikowej, dla których wykonania sprowadzono budowniczych, malarzy i mozaicystów grec., m.in. z K., jak sprowadzono stamtąd również malarzy ikon (ob. Ikona). Jakkolwiek wśród zabytków najstarszego rus. malarstwa ikon niełatwo odróżnić elementy knstpol. od innych, to w każdym razie najważniejsza spośród owych ikon, ikona Matki Boskiej Włodzimierskiej (ob.), jest dziełem sztuki knstpol. Być może najbardziej nawiązują już samą swoją tematyką do K. malowidła na ścianach klatki schodowej w kijowskim soborze Św. Sofii (ob.), przedstawiające sceny i motywy knstpol. igrzysk cyrkowych w obecności cesarza — jeden z rzadkich zachowanych zabytków biz. malarstwa świeckiego, dający pojęcie o koncepcji władzy książęcej i zarazem stylu życia dworskiego w Kijowie w pierwszej połowie XI w., jako też o samym charakterze sztuki świeckiej. W późniejszym rozwoju sztuki rus. rola sztuki samego K. zmalała, tym niemniej istniała: świadczą o tym choćby echa sztuki malarskiej okresu Paleologów, zachowane w No-

wogrodzie W. (ob.), a zwłaszcza twórczość Teofana Greka.

Lit.: ob. Lit. pod Bulgaria —, Kijów —, Ruś —, Serbia — sztuka, a także Bizancjum a sztuka Słowian, Ikona Matki Boskiej Włodzimierskiej, Bojana, Chilandar, Ikona. [Wojśław Molè]